

Forslag om nedleggelse av bachelorprogrammet: Europastudier (EU)

Institutt for statsvitenskap foreslår med dette overfor progameier (SV-fakultetet) og Universitetsstyret at bachelorprogrammet *Europastudier (EU)* legges ned. Vi mener programmet i dag ikke fyller de faglige og pedagogiske betingelsene for å opprettholdes som eget program, samtidig som søkning til programmet er lav og fallende sammenlignet med andre program ved ISV. Vi mener det ikke er forenelig med forsvarlig ressursbruk å opprettholde programmet. På denne bakgrunn ønsker vi å omdisponere studieplassene til programmer med langt høyere søkertall enn Europastudier har. I dette notatet vil vi redegjøre nærmere for begrunnelsene for forslaget og de avbøtende tiltak vi vil iverksette.

Innledning

SV-fakultetet nedsatte 10. desember 2012 en evalueringskomité for alle de tverrfaglige programmene ved fakultetet. Komiteen besto av: Bjørn Stensaker, UiO (administrator), Birgitte Sloth, Københavns Universitet, Gunn Birkelund, UiO, Silja Katrina Krøvel, student OLA og Tor Saglie, Justis- og beredskapsdepartementet. Komiteen avga sin rapport den 7. juni 2013 med tittelen: *Periodisk evaluering av tverrfaglige bachelorprogrammer ved SV-fakultetet, Universitetet i Oslo.*

Når det gjelder programmet Europastudier (EU) er komiteens konklusjon som følger:

Europastudier står kanskje «overfor de største utfordringene når det gjelder spørsmålet om videreføring. I praksis synes dette programmet å ha blitt veldig tett koplet til statsvitenskap, både når det gjelder fordypning og når det gjelder videre masterstudier. En slik kopling er ikke nødvendigvis uheldig, men det kan da stilles spørsmål ved om programmet kan forsvare sin tverrfaglige begrunnelse der man heller kunne tenke seg at programmet inngikk i den ordinære porteføljen av programmer ved statsvitenskap. Dette programmet har også utfordringer knyttet til antall søkere som har studiet som førstevalg, og har den laveste studiepoengproduksjonen av de fem programmene.»

Institutt for statsvitenskap har siden 2008 hatt det administrative ansvaret for dette bachelorprogrammet. Vi tillater oss derfor med dette å formidle våre vurderinger av programmet i seg selv og hvilke implikasjoner vi mener evalueringsrapporten bør få. Generelt sett er det viktig at evaluering av undervisning og studietiltak følges opp og får faktisk betydning. ISV er også opptatt av løpende å vurdere hvordan våre ressurser kan utnyttes effektivt og med best mulig faglig utbytte for nåværende og kommende studenter.

Bachelorprogrammet i Europastudier (EU) ble etablert i kjølvannet av kvalitetsreformen samtidig med flere andre tverrfaglige program, blant annet internasjonale studier. Programmet er et resultat av en samordning av to forslag til studieprogram: HFs forslag om en EU-linje innenfor studieprogrammet for Europeiske og amerikanske studium, og SV-fakultetets forslag om Komparative Europastudium. For nærmere informasjon om programmet og driften av det siden 2003 henvises til et notat av 31.1.2013 utarbeidet av programleder Elisabeth Bakke med tittelen

Eigenevaluering av Europastudium (EU). Notatet gir en utførlig beskrivelse av de fleste aspekter ved programmets drift fra 2003 og frem til i dag. Mange tall og saksopplysninger i dette notatet er hentet fra Bakkes notat.

Det er to forhold som i særlig grad ligger til grunn for vår vurdering at det er riktig å legge ned bachelorprogrammet Europastudier (EU). For det første de svake søkertallene og for det andre, muligheten til å ivareta programmets tverrfaglige profil. Vi begynner med det siste.

Profil

ISVs vurdering er at bachelorprogrammet i Europastudier (EU) har en tydelig tverrfaglig profil. Programmet inneholder emner fra jus, ILOS og IAKH og ISV. Selv om det er noe overlapp enkelte steder er emnene distinkte og lette å identifisere som bidrag fra de ulike fagdisiplinene. Det er også vår vurdering at bidragene fra de ulike fagene står godt til hverandre og kan sies utgjøre et hele, så langt dette er mulig innenfor rammene av et bachelorprogram ved UiO. Programmet gir etter vår mening et rimelig bilde av det man kan betegne som Europastudier og er på linje med innholdet i slike program også ved utenlandske universiteter vi ønsker å sammenligne oss med. På dette punktet deler vi altså ikke evalueringskomiteens vurderinger.

På den annen side deler vi evalueringskomiteens konklusjon at for den enkelte student kan innholdet i programmet i stor grad gjenskapes gjennom et bachelorstudium i statsvitenskap, ved å hente enkelte frie emner fra de andre nevnte fagene. Dette problemet forsterkes av at studentenes egne valg av emner og fordypning innenfor Europastudier i veldig sterk grad går i retning av statsvitenskap (jf. Tabell 1). Det er derfor krevende å se at programmet i realiteten er noe annet enn statsvitenskap bortsett fra at det har et annet navn.

Tabell 1: Fordypningsvalg innenfor Europastudier (EU) i prosent per opptaksår

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Statsvitenskap	63	68	64	81	79	85	63
Historie	20	11	13	6	6	8	15
Europaemner	17	21	23	14	15	8	22

Europastudier (EU) er som nevnt ganske likt andre tilsvarende programmer også internasjonalt. På sett og vis er det et slags områdestudium, men vektleggingen, som man også finner internasjonalt, av Den europeiske union, gjør at slike programmer i større grad fokuserer på statsvitenskapelige aspekter knyttet til denne organisasjonens virke. Det er derfor ikke overraskende at evalueringsrapporten konkluderer som følger når det gjelder programmets profil:

«Programmet bør grundig gjennomtenkes med hensyn til faglig profil, navn og begrunnelse. Programmet er i dag uten tvil tverrfaglig i betydning at det innbyr til en bred sammensetning av emner fra ulike fagområder, men der programmet i praksis transformeres til å bli veldig likt et ordinært statsvitenskapelig program gitt de valg studentene gjør. Hvorvidt programmet i realiteten blir så veldig tverrfaglig kan det derfor stilles spørsmål ved, og begrunnelsen for studietilbudet blir dermed uklart.»

En oppfølging av denne konklusjonen skaper et paradoks for institutt for statsvitenskap. ISV besitter mye kompetanse på europeisk politikk og ikke minst politikk knyttet til Den europeiske union. Det er derfor en smal sak for instituttet å gi programmet en tydeligere profil f.eks. i form av et eksplisitt fokus på politikktutforming i EU. Her kan vi gi emner ledet av aktive forskere på beslutningsprosesser i EU parlamentet, Kommisjonens rolle, EUs institusjonelle utforming og de administrative prosesser innenfor EU byråkratiet, forholdet mellom EU og medlemslandene, Norges relasjoner til EU og EUs rolle i internasjonale organisasjoner, samt mange av EUs politikkområder, som sikkerhetspolitikk, miljø- og klimapolitikk, energipolitikk osv. En slik spissing vil gi programmet en tydelig profil, vil gjøre det utvilsomt hva programmet dreier seg om og studentene vil få en i norsk sammenheng unik kompetanse for videre studier og i og for seg arbeid i EU eller i de deler av norsk forvaltning som daglig forholder seg til EU, noe som i dag vel er de aller fleste delene i alle fall av norsk sentralforvaltning. En slik spissing vil imidlertid fullstendig viske ut programmets tverrfaglige profil. Etter ISVs mening er evalueringsgruppens rapport på dette punktet et klassisk catch-22 dilemma: jo mer ISV spisser programmets profil, jo mindre tverrfaglig blir programmet.

Dette dilemmaet kunne vært overkommet dersom andre fag hadde sett Europastudier som et naturlig program for satsing på videre utvikling av undervisningstilbudet i *eget* fag. ISVs opplevelse av dagens situasjon er at våre samarbeidspartnere innenfor Europastudier (EU) gir utmerkede emner som del av programmet. Vi har ingenting å utsette på disse bidragene, men vi opplever ikke at våre partnere ser Europastudier som et interessant program for utvikling av eget studietilbud. Våre partnere har i stor grad laget egne emner for Europastudier. Europastudier er i liten grad sett på som en naturlig del av fag som historie og jus. Dette er noe annerledes i forhold til ILOS. Det er ISVs klare inntrykk at våre partnere heller ikke vil legge betydelige ressurser i en videreutvikling av en genuin tverrfaglig profil på programmet. ISV kan ikke alene gjøre programmet mer tverrfaglig, i alle fall ikke når programmet allerede har en slagside i retning statsvitenskap som resultat av studentenes valg av fordypning og interesser innenfor programmet.

Søkertallene

Søkertallene til Europastudier (EU) har gått nedover. Tabell 2 viser søkertallene for de tre tverrfaglige programmene som ISV har administrativt ansvar for. Europastudier har ligget lavt i hele perioden og har et betydelig fall de siste tre årene. Når det gjelder søkere per plass er det i 2013 tre ganger så mange søkere per plass på Internasjonale studier som på Europastudier.

Å gi et meningsfylt bilde av frafallet fra et studieprogram er krevende. Ikke minst skyldes dette at vi ikke har mulighet til å observere søkerens faktiske studieintensjon. Det viktige prinsippet om lik rett til utdanning har i Norge medført at studieavgifter av betydning, som kunne avdekket faktisk studieintensjon, ikke er innført. I sin egevaluering viser Elisabeth Bakke hvordan ulike målemetoder slår ut og gir en detaljert beskrivelse av utviklingen når det gjelder frafall og gjennomføring på programmet. Det er også viktig å huske på at ISV i denne sammenheng på sett og vis har to litt ulike roller. Vi administrerer programmet, men leverer også emner inn i programmet på lik linje med våre samarbeidspartnere. Søkertallet berører spørsmål om ISV gjør god bruk av studieplassene som er avsatt til Europastudier i forhold til alternativ bruk av de samme studieplassene. Frafall vil i større grad knyttes til studentenes gjennomføring av de ulike emnene som inngår i programmet. Vi, i likhet med våre partnere, står fritt til å fortsette å gi noen av disse emnene også etter en eventuell nedleggelse av programmet. I tabell 3 har vi gjengitt noen av tallene fra Bakkes rapport og sett dem i lys av opptaksrammen. For senere kull har vi naturligvis ikke sikre tall.

Tabell 2: Primærøkere tverrfaglige program 2003-2013.

	OADM	INTER	EURO
2003	137	598	144
2004	183	588	137
2005	232	526	128
2006	262	480	103
2007	204	437	95
2008	228	427	85
2009	192	476	84
2010	223	424	101
2011	270	455	95
2012	244	418	75
2013	225	327	62
Ramme 2013	55	60	55
Pr.pl. 2013	4,09	5,45	1,13

Tabell 3: Frafall ift. Opptak og studiestart 2003-2008

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Opptaksramme	60	60	60	60	60	60
Tok prog.ex. 1.sem.	52	54	64	48	50	48
Fullført	36	28	32	26	29	20
Fullført/opptak	0,60	0,47	0,53	0,43	0,48	0,33
Fullført/ex.1.sem.	0,69	0,52	0,50	0,54	0,58	0,42

Om disse tallene er høye eller lave må eventuelt vurderes i forhold til tilsvarende tall for andre program. ISV nøyer seg her med å konstatere at det uansett er et begrenset antall studenter som fullfører programmet. Gitt at studietilbudet ved ISV og våre samarbeidspartnere er stort og mangfoldig tror vi de fleste av disse studentene vil kunne finne attraktive studier også uten Europaprogrammet. Vi kommer tilbake til våre intensjoner når det gjelder ISVs emner innenfor dagens program.

Det er naturligvis vanskelig å ha sikker kunnskap om årsakene til de svake og fallende søkertallene. En mulig forklaring er knyttet til selve tema for Europastudier. EU står ikke lenger like høyt på den politiske agenda i Norge. På den annen side har Europa som sådan hatt en fremtredende plass i norske og internasjonale medier de siste årene. Riktignok med fokus på økonomisk krise, arbeidsledighet og til en viss grad sosial uro. Hvis potensielle studenters oppfatninger om

aktualiteten ved tema for studieprogrammet er årsaken til at de velger det bort, så er det svært lite vi kan gjøre for å endre tilstrømningen, bortsett fra profilendringer som er diskutert over.

En annen mulighet er at søkertallene faller fordi programmet har mangelfull undervisning, dårlig oppfølging av studentene eller andre programinterne svakheter. ISV har vurdert dette nøye. Hvis vi mente at slike faktorer kunne ligge bak fallet i søkertall ville et åpenbart alternativ til nedleggelse være å styrke ressursbruken på programmet, sette inn bedre forelesere, seminarleder eller bytte ut programledelsen.

Helt siden ISV overtok det administrative ansvaret for tre tverrfaglige program har det vært instituttets politikk å behandle alle våre studieprogram så likt som mulig. Dette gjelder også i forholdet mellom disiplinære og tverrfaglige program. Studentene skal få den samme behandlingen uansett hvilket program de velger. Skulle programinterne forhold være årsaken til svake søkertall og stort frafall, måtte man forvente at det ville ramme våre programmer omtrent likt. Det er altså ikke tilfellet. Når det gjelder de emner som inngår i Europastudier, er de forholdsvis populære blant studentene, på linje med mange andre emner ved ISV. Dette er også bakgrunnen for at vi ønsker å videreføre store deler av undervisningen som i dag gis innenfor programmet, noe vi kommer tilbake til senere i dette notatet. Hva våre samarbeidspartnere velger å gjøre med sine emner dersom programmet nedlegges kan vi ikke styre.

Sist, men ikke minst, er det overhode ingen grunn til å tro at en endring av personer i ledelse og drift av Europastudier skulle ha betydning for søkertall og frafall. Tvert imot er instituttledelsens sterke og klare oppfatning at programlederen av Europastudier (EU) har gjort en utmerket jobb med en innsats og entusiasme for programmet som går langt utover det man både med rimelighet og urimelighet kunne forvente. Alle aspekter ved programmet har vært fulgt opp til minste detalj. Seminarer både innenfor og utenfor de formelle krav har holdt høy standard. Løpende aktualitetsseminar har gitt studentene mulighet for å se relevansen av eget studium for den løpende samfunnsutviklingen, etablert kontakter med EUs representanter i Norge og andre fagmiljøer og profilert studiet utad på en fremragende måte. ISVs ledelse kan ikke se at programmet kunne vært drevet på en bedre måte. Dette styrker vår overbevisning om at de fallende søkertallene ikke kan motvirkes med tiltak knyttet til programmets drift eller økt ressursbruk på programmet.

Implikasjoner av nedleggelse og avbøtende tiltak

ISVs vurdering er at en nedleggelse av bachelorprogrammet Europastudier (EU) ikke vil ha dramatiske konsekvenser for ISVs samlede undervisningsprofil og dermed heller ikke for SV-fakultetet eller UiOs profil i så måte. Det er flere grunner til dette. For det første ber vi nå samtidig om at studieplassene overføres til andre programmer ved ISV. Alle disse programmene har langt høyere søkertall, også i forhold til antall studieplasser, enn tilfellet er for Europastudier. Vi forventer derfor økt inntakskvalitet ved denne omdisponeringen. Fra instituttets side er det vanskelig å forsvare at bortimot samtlige primærøkere tilbys plass på Europastudier, mens over 80 prosent av primærøkerne til det tverrfaglige studieprogrammet *Internasjonale studier* avvises. Vi ønsker derfor å overføre 20 studieplasser til dette studieprogrammet. Dermed vil vi også til en viss grad opprettholde satsingen på tverrfaglige studier. Videre ønsker vi å styrke årsenheten i statsvitenskap med 20 av studieplassene fra Europastudier. Her var det i 2013 173 søkere til 40 plasser, altså 4,33 søkere per plass. 20 studieplasser fra et bachelorprogram gir 40 plasser på årsenheten. Dette vil styrke vår mulighet til å følge opp UiO og SV-fakultetets ønske om undervisningstiltak rettet mot

etter- og videreutdanning, ikke minst av lærere. Sist, men ikke minst ønsker vi å flytte 15 studieplasser til masterprogrammet i statsvitenskap. Det vil gi ti nye studieplasser på dette programmet. ISV har en egen spesialisering innenfor europastudier på masternivå. Mer informasjon om denne fordypningen kan man finne på vår nettside om dette ved å følge denne lenken: (<http://www.uio.no/studier/program/statsvitenskap-master/Fordypning/Europastudier>).

De som velger en slik spesialisering vil få et vedlegg til sitt vitnemål som bevitner denne spesialiseringen. Som det fremgår av denne nettsiden har ISV en betydelig satsing på forskning og undervisning knyttet til europeisk politikk og studier av Den europeiske union. Mange ansatte driver aktiv forskning innenfor dette feltet. Ofte som direkte forskning om Europa, eller forskning hvor Europa inngår som del av en tematisk orientering som f.eks. sikkerhetspolitikk eller energipolitikk. Denne satsingen vil fortsette med uforminsket styrke. Nedleggelsen av bachelorprogrammet Europastudier (EU) vil *ikke* innebære en nedprioritering av tema Europa og EU. Masterprogrammet i statsvitenskap er også lagt opp slik at studentene lett kan inkludere relevante emner fra andre fag. På masternivå vil det være mange muligheter for statsvitenskapelig fordypning i Europa og EU i kombinasjon med relevante emner fra andre fag.

Nedleggelsen av Europastudier (EU) vil heller ikke berøre potensielle studenters mulighet til å gjennomføre et slikt studium. Både ved Universitetet i Bergen og ved NTNU gis tilsvarende tilbud. Europastudier ved NTNU er et fler- og tverrfaglig studieområde med fagene fremmedspråk, historie og statsvitenskap. Ved UiB kan man velge spesialisering innenfor historie og sammenliknende politikk. Det er betryggende å vite at disse alternativene finnes. Et innslag av nasjonal arbeidsdeling i studietilbudet på dette området synes fornuftig.

Til tross for dette ønsker ISV å opprettholde mulighetene for en viss fordypning i studier av Europa og EU på bachelornivå ved UiO. Vi vil foreslå for våre samarbeidspartnere at hoveddelene av dagens undervisning innenfor bachelorprogrammet i Europastudier (EU) videreføres gjennom en forpliktende tverrfaglig 40-gruppe. Profilen på denne 40-gruppen vil avhenge av om våre partnere ønsker å delta i dette når programmet forsvinner og hvilke emner de i så fall ønsker å bidra med. For ISVs del ser vi for oss at de to obligatoriske emnene vi i dag leverer på programmet, STV1201 EU som politisk system og STV2500 EU decision-making process and policy areas fortsatt skal gis, under forutsetning av tilstrekkelig studenttilstrømning.

Vi ser for oss at prosessen med å legge ned Europastudier settes i gang umiddelbart, slik at opptaket høsten 2014 blir det siste opptaket til programmet. ISV forsikrer at alle studenter som er tatt opp på programmet skal gis et fullgodt studietilbud gjennom deres respektive normerte studieløp.